

Nr 49.

Av friherre Beck-Friis, om vissa ändrade bestämmelser angående jakten å älg.

Vår svenska älgstam har numera nått en sådan omfattning, att den årliga avskjutningen spelar en ej oväsentlig roll i folkhushållet. Under senaste år har denna avskjutning omfattat c:a 13.000 älgar, (1941 c:a 13.500 st. och 1942 c:a 11.500 st.). Med en sannolik medelslaktvikt av c:a 150 kg per älg utgör detta bortåt 2 millioner kg kött, som tillföras folkhushållet.

Ser man till älgens förekomst inom olika landsdelar och skilda skogsområden inom dessa, finner man emellertid, att denna förekomst är långt ifrån idealisk. Inom Bergslagens och södra Sveriges större kronoparker liksom å de större godsens och bolagens skogar inom detta område, å vilka jakten av ålder vårdats, är älgstammen i allmänhet god och på vissa håll så stark, att ej oväsentliga skadegörelser å skog och växande gröda, närmast då på odlingar inom skogsområdena, kunna vållas, medan inom de områden, där skogarna ligga starkare parcellerade på skilda ägare, älgstammen är ringa eller rent av obefintlig. Detta senare förhållande är otvivelaktigt beroende av alltför stark och hänsynslös avjagning. Inom Norrland, där naturförhållandena i övrigt äro bäst ägnade för förekomsten av en stark älgstam, utan att skador å vare sig skogsbestånd eller växande gröda behöva ifrågakomma, är älgbeståndet ytterligt fattigt, för att inte säga helt obefintligt, inom vidsträckta områden. Anledningen till denna ringa älgförekomst är uppenbart endast en alltför stark och hänsynslös avskjutning, sedan numera de större rovdjuren, björn och varg, äro utan betydelse för älgstammens decimering.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga, att ehuru älgen inom vissa mera lokala områden är alltför talrik, så att den vållar lantushållningen viss skadegörelse, är älgstammen inom den övervägande och större delen av landet alltför obetydlig och skulle, inte minst i folkhushållets intresse, kunna mångdubblas utan att lantushållningen därigenom behöfve lida intrång. Skadegörelser uppträda nämligen i huvudsak först när stammen nått en sådan styrka, att den för älgen mest begärliga näringsvegetationen, viden och lövskog och diverse för skogshushållningen ofta betydelselösa trädslag ävensom enbuskar, börja tryta. Det torde därför ej innebära någon överdrift att påstå, att vid en mera idealisk fördelning av älgbeståndet över alla skogsmarker inom landet älgstammen skulle kunna hållas mångdubbelt större än vad den nu är och därmed giva en likaledes mångdubblad avkastning, utan att lantushållningen därigenom skulle behöva lida nämnvärt intrång.

Och säkraste medlet att åstadkomma ett dylikt idealtillstånd är förvisso en bättre reglerad avskjutning.

Genom restriktiva förordningar — de allmänna fridlysningstidernas utökande och den tillåtna älgjaktens successiva inskränkande till endast några få dagar, omväxlande med totalförbud inom vissa landsdelar, liksom allmänt förbud för fällande av älgkalv — har man länge sökt råda bot för älgstammens decimering. Så småningom fann man emellertid, att de till några få dagar avkortade älgjakttiderna, om än i och för sig tillräckliga för älgarnas utrotning inom småparcellerade skogstrakter — så när som beträffande årskalvar — ej voro tillfyllest för medgivandet av en tillräcklig avskjutning inom de större jaktvårdade skogskomplexen, där älgstammens ökning mer och mer blev till viss skada för lantushållningen. Det genom 1938 års jaktlag införda s. k. licensjaktförfarandet, varvid länsstyrelsen efter prövning lämnar »jakträttsinnehavare, som förfogar över mark av den storlek och beskaffenhet, att densamma efter förhållandena i orten kan anses medgiva tillfredsställande vård av älgbeståndet», tillstånd till fällandet av ett i förhållande till älgstammen på området lämpligt antal älgar under utsträckt jakttid, var förvisso ett steg i rätt riktning och har särskilt inom de ovan nämnda områdena, där älgstammen hittills varit för stark, medgivit en rationellare och för älgskadornas minskande behövlig avskjutning.

Däremot kan man ej påstå, att detta licensjaktförfarande i den omfattning det hittills tillämpats haft någon inverkan på höjandet av älgstammen inom de områden, där densamma varit för svag eller helt uppriven.

Ägare av sådana skogsområden ha nämligen i mycket ringa utsträckning hittills velat sammansluta sig för bildandet av gemensamma älgjaktområden för licensjakt. Man tar hellre chansen att genom fri och okontrollerad avskjutning under de få allmänna jaktdagarna skjuta allt vad man kommer åt än att ta en kontrollerad och med hänsyn till antalet djur, som få fällas, fixerad avskjutning under utsträckt jakttid. Härtill har dessutom i ej ringa grad medverkat det förhållandet, att de s. k. älgavgifterna — som för fällda älgar erläggas till älgskadefonden — från början sattes dubbelt så höga för under licensjakt fällda djur som för älgar fällda under allmän jakttid. I den mån älgavgifterna under senare år höjts, ha visserligen proportionerna i någon mån utjämnats, då älgavgifterna t. ex. för 1942 utgingo med 25 och 40 kronor för resp. under allmän och utsträckt jakttid fällda djur. Även innehavare av större älgjaktsområden dra sig ej sällan för dessa högre licensavgifter och underlåta att använda utsträckt jakttid i hopp om att genom forcering av jakten medhinna att ta ut avskjutningskvoten under allmänna jakttiden och sålunda vinna en besparing. Licensjaktens fördelar framför jakt under den allmänna jakttiden även för den enskilde jakträttsinnehavaren framhävas därför bäst genom fastställande av *lika* älgavgifter vid båda dessa jaktformer.

Den hektiska hets, som i allmänhet vidlåder älgjakten och som bland

annat medför att årligen en hel del människor, förväxlade med älgar, få sätta livet till, för att inte tala om alla de skadskjutningar och därav vållade lidanden, som tillfogas älgarna, därigenom att jägarna ta varje minsta chans för att fälla ett djur under de få lovgivna jaktdagarna, är ett annat kapitel, som ofta berörts och för vilket många förslag till botemedel diskuterats. Ett är dock tämligen säkert. I den mån älgjakten mera allmänt kommer att bedrivas efter licensförfarandet, d. v. s. under utsträckt jakttid med på förhand fixerat antal djur att fälla, försvinner till stor del denna hets. Licensjaktförfarandet kan därför också anses som en av de mest betydelsefulla praktiska anordningarna för älgjaktens humanisering.

Av nu anförda skäl förligga visserligen starka motiv för inordnande av all älgjakt under licensförfarandet, varvid ägare av smärre skogsparceller tvångsvis skulle åläggas sammansluta sina marker till lämpligt begränsade älgjaksområden, för den händelse de ville utöva älgjakt.

Då emellertid ett genomförande av ett sådant för alla *obligatoriskt* licensjaktförfarande beträffande älgjakten skulle vålla många besvärliga organisatoriska problem och därtill rent psykologiskt sett kanske vara mindre tilltalande för svenskt kynne i allmänhet, kan det kanske vara lämpligare att eftersträva att på frivillighetens väg söka åstadkomma sammanslutningar till älgjaksområden för s. k. licensjakt, så att denna jaktform småningom må ta överhanden och undantränga den allmänna och okontrollerade älgjakten. Ett oeftergivligt krav för att en sådan strävan skall medföra resultat torde dock vara, att licensjaktförfarandet för den enskilde jägaren göres attraktivt i förhållande till jakten under allmän jakttid.

Licensjaktförfarandet möjliggör givetvis den mest rationella avskjutningsformen med hänsyn till älgstammens vård, såväl i kvantitativt som i kvalitativt avseende. I detta sammanhang måste emellertid kalvförbudet påtalas. Å de stora områden av våra skogsmarker, som ligga i smärre parceller under skilda ägare och som i regel ha ytterst minimalt älgbestånd, såvida de ej angränsa större jaktvårdande komplex, avskjutas nu årligen största delen av alla äldre djur, och de genom kalvförbudet kvarblivna ungdjuren äro oftast den spillra, som garanterar älgens fortbestånd inom dessa marker. Kalvförbudet är av denna anledning helt säkert befogat och nödvändigt under allmän jakttid. Vid licensjakt — då under utsträckt jakttid tillstånd efter prövning lämnas för fällandet av ett visst antal djur — blir däremot kalvförbudet inte blott meningslöst, utan ofta till hinder. Är stammen för stark och *behöver* decimeras, kan det givetvis ofta vara önskligt att fälla både ko och kalv. Är stammen däremot normal eller önskar man dess förstärkning, är det givetvis mera rationellt att ta en årskalv som tribut än att fälla kon från åtföljande kalvar. En årskalv sätter själv ingen kalv under påföljande år. Men en ko sätter i regel även påföljande år sina två kalvar. I förra fallet tar man alltså endast ett liv, men i senare fallet oftast tre. Viktskillnaderna mellan kalv och ko förhålla sig visserligen, som c:a 90—150, men kompen-

seras i ej ringa mån av kalvköttets högre kvalitet. Vid meddelandet av licenser gällde tidigare samma kalvförbud som vid allmän jakttid; 1941 förordnades att om kalvko fälldes, *skulle* även den åtföljande kalven fällas och 1942, att om kalvko fällts, *ägede man rätt* att fälla jämväl kalven, men i övrigt har kalvförbud varit rådande även under licensjakten.

Från rationell jaktvårdssynpunkt måste det därför anses uppenbart, att kalvförbudet vid licensjakt bör helt upphävas.

För närvarande fällas endast c:a 25 à 30 % av de årligen skjutna älgarna på utsträckt jakttid eller licensjakt, medan alla de återstående fällas och tillföras folkhushållet under de få dagar den allmänna jakttiden omfattar. Från allmän hushållssynpunkt är det givetvis önskligt, att tillförseln av detta älgkött fördelas under så lång tidsperiod som möjligt. Av denna anledning bör den utsträckta jakttiden, under vilken endast ett förut efter prövning bestämt antal djur få fällas, omfatta så lång tid som av biologiska skäl kan anses lämpligt.

Det är sålunda många skäl, som tala för att vid utfärdandet av förordningar rörande älgjakt dessa jämväl få till syfte att mera än hittills stimulera intresset för bildande av sammanslutningar av smärre skogsegendomar till älgjaksområden för licensjakt under utsträckt jakttid.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla önskvärdheten av att vid utfärdande av förordningar rörande älgjakt

dels kalvförbudet helt upphäves vid licensjaktförfarandet,
dels lika älgavgifter fastställas för licensjakt och jakt under den allmänna jakttiden samt

dels den allmänna jakttiden successivt avkortas i den mån licensjakten får en mera allmän omfattning.

Stockholm den 20 januari 1943.

Carl Beck-Friis.